

EL PROLETARIAT I LA REVOLUCIÓ RUSSA

(Sobre la teoria dels menxevics respecte de la revolució russa)¹

Lev Trotski

1908

---

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “El proletariado y la revolución rusa.”, en 1905. *Resultados y perspectivas*, tom 2, Ruedo Ibérico Editores, París, 1971, pp. 115-126.

Tot bon europeu (i, per descomptat, cal incloure-hi els socialistes europeus) considera Rússia com el país de les sorpreses. La raó és ben senzilla: quan s'ignoren les causes hom sempre es queda sorprès pels efectes. Els viatgers francesos del segle XVIII contaven que a Rússia els carrers eren escalfats per fogueres. Els socialistes europeus del segle XX no ho han cregut, per descomptat, però han pensat al seu torn que el clima de Rússia era massa rigorós per a permetre que en aquest país es desenvolupés una socialdemocràcia. Hem escoltat les més estranyes opinions. Un novel·lista francès, no sé si Eugene Sue o Dumas pare, ens mostra l'heroi d'una de les seues novel·les, a Rússia, prenent el te a l'ombra d'un atzeroler. L'europeu culte no ignora, avui, que és tan difícil instal·lar-se amb un samovar sota un atzeroler com fer passar un camell per l'ull d'una agulla. No obstant, els grandiosos esdeveniments de la revolució russa, per la sorpresa que han causat, han portat els socialistes occidentals a pensar que el clima rus, que abans exigia que s'escalfessin els carrers, transformava ara les moltes polars en gegantins baobabs. Per això és pel que, en trencar-se la primera empenta de la revolució en el seu xoc contra les forces militars del tsarisme, moltes crítiques han sortit de l'ombra dels atzerolers per a caure en la desil·lusió.

Per sort, la revolució russa ha animat els socialistes occidentals a estudiar la situació a Rússia. Em seria difícil dir allò que cal apreciar més, si l'interès que hem provocat en els pensadors o el paper de la tercera Duma d'estat, que ha estat també un do de la revolució, en la mesura almenys en què un gos mort, estès sobre l'arena de la platja, pot ser considerat com un do de l'oceà.

Devem una certa gratitud a l'editorial de Stuttgart, que, en els darrers tres llibres publicats, s'esforça en donar resposta a algunes de les qüestions que planteja la revolució².

Cal fer notar, no obstant, que aquests tres llibres no tenen el mateix valor. L'obra de Maslow presenta un estudi d'una importància capital per al coneixement de la situació agrària a Rússia. El valor científic d'aquest treball és tan gran que es poden excusar les imperfeccions en la forma; se li pot disculpar inclús haver exposat d'una manera absolutament inexacta la teoria de la renda de la terra de Marx. El llibre de Pakhitnov no té el valor d'un estudi original, però aporta materials prou nombrosos com per a caracteritzar l'obrer rus en les fàbriques, en els pous de les mines, en les seues cases, i, parcialment, en els sindicats; no obstant, la posició de l'obrer en l'organisme social no queda definida. L'autor, d'altra banda, no s'havia assignat aquesta tasca. Però precisament per aquesta raó, el seu treball procurarà poques dades que expliquen el paper revolucionari del proletariat rus.

Aquesta importantíssima qüestió queda aclarida en el volum de Txerevanin, que acaba de ser traduït a l'alemany, i que és l'obra que pretenem examinar.

I

Txerevanin cerca en primer lloc les causes generals de la revolució. Considera aquesta com a resultat d'un conflicte entre les imperioses necessitats del desenvolupament capitalista del país i les formes d'estat i de dret, que depenen encara del feudalisme.

“La inflexible lògica del desenvolupament econòmic [escriu] ha fet que tots els estrats de la població, a excepció de la noblesa feudal, es veren obligats a prendre posició contra el govern” (p. 10).

En aquest agrupament de forces de l'oposició, “el proletariat ha ocupat sens dubte un lloc central” (*ibidem*). Però aquest proletariat, per si mateix, no tenia valor més que com a part constituent del conjunt que formava l'oposició. En els límits històrics de la lluita que es produí per a l'emancipació de la nova societat burgesa, el proletariat no podia tenir èxit sinó en la mesura en què l'oposició burgesa el sostenia, o, més bé, en la mesura en què ell mateix, per la seua acció revolucionària, sostenia aquesta oposició. El contrari és igualment cert. Sempre que el proletariat avançà pel seu compte o, “si es vol, actuà prematurament”, aïllant-se d'aquesta manera de la democràcia burgesa, patí derrotes i detingué el desenvolupament normal de la revolució. Aquesta és, en els seus trets essencials, la concepció històrica de Txerevanin³.

Del principi a la fi de la seua obra protesta incansablement contra els que volgueren exagerar les forces revolucionàries i sobreestimar el paper polític del proletariat rus.

Analitza el drama del 9 de gener de 1905 per a arribar a la conclusió següent: “Trotski s’equivoca quan diu que els obrers es dirigiren el 9 de gener al Palau d’Hivern, no a presentar una súplica, sinó reivindicacions” (p. 27). Acusa el partit d’haver exagerat la maduresa del proletariat de Petersburg, al febrer de 1905, en el moment de la comissió presidida pel senador Txidlovski, quan els representants elegits per les masses exigiren garanties de dret civil i, al ser-los denegades, es retiraren, i quan els obrers respongueren a la detenció dels seus enviats per mitjà de la vaga. Després d’una breu ullada a la gran vaga d’octubre, formula les seues conclusions en la forma següent: “Ara veiem quins elements desencadenaren la vaga d’octubre i quin paper hi exerciren la burgesia i els intel·lectuals. Hem deixat prou clar que el proletariat no estava sol i que tampoc podia, pels seus propis mitjans, donar aquest colp potser mortal a l’absolutisme” (p. 56). Després de la promulgació del manifest del 17 d’octubre, tota la societat burgesa volia sobretot tranquil·litat. Era, doncs, una “bogeria” per part del proletariat entrar en la via de la insurrecció revolucionària. S’hauria d’haver dirigit l’energia del proletariat sobre les eleccions de la Duma. Txerevanin ataca els que demostraren aleshores que la Duma no era més que una promesa, que s’ignorava com i en quin moment tindrien lloc les eleccions i inclús si en tindrien. Cita l’article que escrigué el dia que es promulgà el manifest i diu: “S’equivocaven totalment en disminuir la victòria assolida escrivint en *Izvestia*: La constitució ens ha estat donada, però l’autocràcia subsisteix. Ens han donat tot i no tenim res.”

Després, segons Txerevanin tot anà de mal en pitjor. En compte de recolzar el congrés dels zemstvos, que reclamava el sufragi universal per a les eleccions de la Duma, el proletariat trencà bruscament amb el liberalisme i amb la democràcia burgesa, i cercà nous aliats, “aliats dubtosos”: els camperols i l’exèrcit. L’establiment per mètodes revolucionaris de la jornada de vuit hores, la vaga de novembre en resposta a la llei marcial imposada a Polònia..., (els errors s’acumulen i aquesta via porta a la fatal derrota de desembre). Aquesta derrota i els errors de la socialdemocràcia preparen el crac de la primera Duma i les consegüents victòries de la contrarevolució.

Així és com Txerevanin concep la història. El traductor alemany ha fet tot el que ha pogut per eliminar l’acritud de les acusacions i dels insults llençats per Txerevanin, però, encara així, el llibre sembla més bé una requisitòria contra els crims revolucionaris del proletariat des del punt de vista d’“una tàctica autènticament realista”, que no una reproducció fidel del paper del proletariat en la revolució.

En compte de donar-nos una anàlisi materialista de les relacions socials, Txerevanin es contenta amb una deducció purament formal. Segons ell, la nostra revolució és una revolució burgesa que, triomfant, ha d'assegurar el poder de la burgesia; com el proletariat ha de participar en la revolució burgesa, ha de contribuir a fer passar el poder a mans de la burgesia. Per consegüent, la idea de la presa del poder pel proletariat és incompatible amb la tàctica que li correspon a l'època de la revolució burgesa. Com, de fet, la vertadera tàctica del proletariat ha estat, naturalment, lluitar pel poder governamental, aqueixa tàctica estava basada en un error.

Aquesta preciosa construcció lògica, que en l'escolàstica s'anomena sorites, fa a una banda la qüestió principal, ja que no es pregunta quines eren les forces interiors de la revolució burgesa ni el mecanisme d'aquesta classe. Coneixem l'exemple clàssic d'una revolució en què la dominació de la burgesia capitalista ha estat preparada per la dictadura i el terror dels *sans-culottes* vencedors. Açò es produí en una època en què la població de les ciutats es componia principalment d'artesans i petits comerciants. Però la població de les actuals ciutats russes es compon especialment d'un proletariat industrial. Açò ens porta a concebre una situació històrica en què la victòria de la revolució "burgesa" només seria possible gràcies a la conquesta del poder revolucionari pel proletariat. Deixaria aquesta revolució de ser burgesa? Sí i no. Això no dependria d'una definició sinó de l'ulterior desenvolupament dels esdeveniments. Si el proletariat és rebutjat per la coalició de les classes burgeses, i per la classe camperola per ell alliberada, la revolució servirà el seu caràcter estrictament burgès. Però si el proletariat és capaç d'actuar amb totes les seues possibilitats polítiques i trencar així els marcs nacionals de la revolució russa, aquesta podrà transformar-se en el pròleg d'un cataclisme socialista mundial. Si ens preguntem fins on arribarà la revolució russa no podem contestar més que d'una manera condicional. Però hi ha una cosa que és indubtable, si ens acontentem de definir el moviment rus com una revolució burgesa, no direm absolutament res del seu desenvolupament intern i mai es podrà provar així que el proletariat haja d'adaptar la seua tàctica a la conducta de la democràcia burgesa, considerada com l'únic pretendent legítim al poder.

II

Però primer que res, què és aqueix cos polític anomenat "democràcia burgesa"? En pronunciar aqueixa paraula s'assimila en el pensament als liberals, que evolucionen durant el procés revolucionari, amb les masses populars, és a dir, amb la classe camperola sobretot. Però en la realitat (i aquí està allò que té de més greu l'assumpte) aqueixa assimilació no fa al cas.

Els demòcrates constitucionals (cadets), el partit liberal més important dels darrers anys, han format el seu grup en 1905, a partir de la unió dels “constitucionalistes” dels zemstvos amb l’Associació per a l’Emancipació. En la fronda liberal dels zemstvos s’hi troba, d’una banda, el descontentament envejós dels camperols davant del monstruós proteccionisme industrial que servia de base a la política del govern i l’oposició formada pels propietaris partidaris del progrés, als que un règim endarrerit impedia administrar les seues terres segons els procediments racionals del capitalisme.

L’Associació per a l’Emancipació agrupava una sèrie d’intel·lectuals que, per gaudir d’una bona situació i del benestar consegüent, no podien entrar en la via revolucionària. Molts d’aquests senyors havien passat per l’escola preparatòria del marxisme, dins dels límits prescrits pel poder. L’oposició dels zemstvos es distingí sempre per la seua covardia i la seua impotència, i l’august ignorant que ens governava no expressava més que una amarga veritat quan deia, en 1894, que els desigs polítics d’aquesta oposició no eren més que “absurds somnis”. D’altra banda, la classe privilegiada dels intel·lectuals, com que no exercia cap influència social per si mateixa i es trobava en l’aspecte material en situació de dependència directa o indirecta de l’estat, o del gran capital protegit per l’estat o dels latifundistes que volien un liberalisme censatari, no era capaç de portar a terme una oposició política important. Per la qual cosa, el partit demòcrata constitucional unia la impotència dels zemstvos a la impotència dels intel·lectuals diplomats.

El liberalisme dels zemstvos mostrà la seua superficialitat des de les acaballes del 1905, quan, arran de les revoltes agràries, els propietaris prengueren partit per l’antic règim. Els intel·lectuals liberals hagueren d’abandonar, amb gran tristesa per la seua banda, les cases pairals en què vivien com a fills adoptius i buscar mecenes en les ciutats, d’on provenien en realitat.

Si totalitzem els resultats de les tres campanyes electorals, veurem que Petersburg i Moscou, amb els elements censataris de la seua població, han estat les ciutadelles del partit demòcrata constitucional. I, malgrat tot, el liberalisme rus, com es veu per la seua lamentable història, no ha aconseguit mai sortir del seu enviliment. Per què? L’explicació d’açò no es troba en els excessos revolucionaris del proletariat sinó en causes històriques més profundes.

La base social de la democràcia burgesa, la força motora de la revolució europea ha estat sempre l’estat baix, el nucli de la qual estava format per la petita burgesia de les ciutats, pels artesans, els comerciants i els intel·lectuals. La segona meitat del segle XIX és una època de completa decadència per a aquesta burgesia. El desenvolupament capitalista no sols ha destruït la classe democràtica dels petits artesans a Occident, sinó que a més ha impedit que es constituís una classe semblant a l’Europa oriental.

El capital europeu ha trobat a Rússia l'artesà de poble i, sense donar-li temps de dissociar-se del camperol per a transformar-se en un artesà de ciutat, l'ha tancat en les seues fàbriques. De les nostres més antigues ciutats (per exemple Moscou, "aqueix gran poble") n'ha fet centres d'indústria moderna.

El proletariat, que no tenia passat, ni tradició, ni prejudicis corporatius, s'ha trobat de sobte reunit en masses considerables. En totes les branques essencials de la indústria, el gran capital ha suplantat al mitjà i al petit capital sense haver de lluitar.

És impossible comparar Petersburg o Moscou amb Berlín o Viena en 1848; les nostres capitals s'assemblen menys encara al París de 1789, que no coneixia el ferrocarril ni el telègraf i que considerava com una empresa d'enormes dimensions una manufactura amb cinc-cents obrers. Però és notable que la indústria russa, pel grau de "concentració" que ha adquirit, no sols sosté la comparació amb altres estats europeus, sinó que els supera.

Aquest quadre sinòptic en dóna una prova:

	Alemanya		Àustria		Rússia	
	Cens de 1905		Cens de 1902		Cens de 1902	
	Nombre d'empreses	Nombre d'obers	Nombre d'empreses	Nombre d'obers	Nombre d'empreses	Nombre d'obers
Empreses de 51 a 1.000 obrers	18.698	2.595.536	6.334	993.000	6.334	1.202.800
Empreses de més de 1.000 obrers	255	448.731	115	179.876	458	1.155.000

Hem fet a una banda les empreses que ocupen menys de cinquanta obrers, ja que el cens corresponent a Rússia encara no ha estat establert amb seguretat.

Però les dades arrellegues basten per a mostrar fins a quin punt la indústria russa supera l'austríaca quant a concentració de la producció. Mentre que el nombre de mitjanes i grans empreses (de 51 a 1.000 obrers) és igual en els dos

països (6.334), el nombre d'empreses gegants (de més de 1.000 obrers) és a Rússia quatre vegades major que a Àustria. Un resultat anàleg s'obtindrà si es compara Rússia amb països més avançats que Àustria, com ara Alemanya i Bèlgica. En Alemanya hi ha 255 empreses gegants, que ocupen un xic menys de mig milió d'homes, mentre que a Rússia hi ha 458 i la xifra d'obrers supera el milió.

Aquesta mateixa qüestió s'aclareix encara més si es comparen els beneficis realitzats pels establiments comercials de les diferents categories a Rússia.

	Nombre d'empreses	Beneficis en milions de rubles
Beneficis de 1.000 a 2.000 rubles	37.000 (44,5%)	56 (8,6%)
Beneficis de més de 50.000 rubles	1.400 (1,7%)	291 (45%)

Amb d'altres paraules, aproximadament el 50 % de les empreses realitzen menys de la desena part del benefici total, mentre que la seixantena part de les empreses es reparteixen la meitat dels beneficis totals.

Aquestes poques xifres demostren de manera eloqüent que el caràcter endarrerit del capitalisme rus agreujà les dificultats que existien entre la societat burgesa, els capitalistes i els obrers. Aquests últims ocupen, no sols en l'economia social sinó també en la lluita revolucionària, el lloc que a Europa occidental té la classe democràtica dels artesans i dels comerciants, derivada de les antigues corporacions d'oficis. A Rússia no tenim el menor rastre d'una petita burgesia arrelada que hauria pogut lluitar, junt amb el jove proletariat encara no constituït en classe, contra les bastilles del feudalisme.

És cert que la petita burgesia ha estat sempre un cos prou inconsistent des del punt de vista polític, encara que, en els millors dies de la seua història, haja desplegat una forta activitat en aquest sentit. Però, quan, com a Rússia, una burgesia democràtica i intel·lectual, desesperadament endarrerida, es troba en presència de dificultats i de lluites de classe, quan està enfonsada en les tradicions de la propietat agrària i en els prejudicis del professorat, quan es constitueix sota les malediccions dels partits socialistes, quan ni tan sols s'atreveix a pensar en exercir una influència sobre els obrers, alhora que es mostra incapaç de tenir autoritat sobre els camperols, al marge del proletariat i en lluita contra els propietaris, aquesta classe desafortunada i desproveïda de

tota energia només serveix que per a formar un partit cadet. I inclús, prescindint de tot amor propi nacional, hom pot afirmar que la breu història del liberalisme rus constitueix en els annals dels països burgesos una excepció per la seua mediocritat i estupidesa. D'altra banda, és cert que cap de les revolucions passades ha absorbit tanta energia popular com la nostra, que, no obstant, ha fornit miserables resultats. De qualsevol manera que ens enfrontem amb els esdeveniments percebrem de seguida una relació íntima entre la nul·litat de la democràcia burgesa i el "mal resultat" de la revolució. Aquesta relació és evident i, malgrat tot, no ens mena a conclusions pessimistes. El mal resultat de la revolució russa no és més que una conseqüència de l'extraordinària lentitud del seu desenvolupament. Burgesa pels fins immediats que s'havia assignat, la nostra revolució, en virtut de l'extrema diferenciació de classe que s'observa en la població comercial i industrial, no coneix cap classe burgesa que pugui posar-se al capdavant de les masses populars, unint el seu valor social i la seua experiència política a l'energia revolucionària d'aqueixes masses.

Els obrers i els camperols, oprimits, abandonats a la seua sort, han de trobar, sense cap ajuda, en la dura escola de les batalles i les derrotes, les fonts polítiques i l'organització que els asseguraran la victòria final. Per a ells no hi ha una altra via.

III

A més de les funcions industrials de la democràcia representada pels petits artesans, el proletariat ha hagut d'assumir la tasca corresponent a aqueixes mateixes funcions, és a dir, ha hagut, sobretot, de conquistar una hegemonia política sobre la classe camperola. Així, els seus fins són els mateixos que els de la democràcia, però no els seus mètodes ni els seus mitjans.

Al servei de la democràcia burgesa trobem un conjunt d'institucions oficials: l'escola, la universitat, el municipi, la premsa, el teatre... Aqueix és un immens avantatge, provat pel fet que el nostre feble liberalisme s'ha trobat de forma automàtica organitzat i amb tots els mitjans a la seua disposició quan li ha arribat el moment d'actuar, de fer allò del que era capaç: mocions, peticions i competència electoral. El proletariat no ha heretat res de la societat burgesa des del punt de vista de la cultura política, excepte la unitat que li donen les condicions de la producció. S'ha vist obligat a crear, basant-se en això, la seua organització política, entre el fum de les batalles revolucionàries.

Se'n sortí brillantment d'aquesta dificultat: el període en què la seua energia revolucionària assolí el més alt grau, a finals de 1905, fou també el moment en què creà una meravellosa organització de classe, el Soviet de Diputats Obrers. No obstant, no s'havia resolt més que una part del problema, perquè després

d'haver-se dotat d'una organització, els obrers havien de vèncer la força organitzada de l'adversari.

El mètode de lluita revolucionària propi del proletariat és la vaga general. Encara que relativament poc nombrós, el proletariat té sota la seua dependència l'aparell centralitzat del poder governamental i la major part de les forces productives del país. Precisament per això la vaga del proletariat és una força davant de la qual l'absolutisme ha hagut de rendir honors militars en 1905. Però aviat es veié que la vaga general plantejava només el problema de la revolució sense resoldre'l.

La revolució és, primer que res, una lluita per la conquesta del poder. Ara bé, la vaga, com han demostrat els esdeveniments, no és més que un mitjà revolucionari de pressió sobre el poder existent. El liberalisme dels demòcrates constitucionals, que mai ha demanat una altra cosa que una constitució, ha sancionat (per poc de temps, certament) la vaga general com a mitjà de lluita per a aconseguir la constitució; i encara així, no donaren la seua aprovació més que massa tard, quan el proletariat comprenia ja fins a quin punt la vaga és un mitjà limitat i deia que era necessari i inevitable anar més lluny.

L'hegemonia de la ciutat sobre el camp, de la indústria sobre l'agricultura i, al mateix temps, la modernització de la indústria russa, l'absència d'una petita burgesia fortament constituïda, de la que els obrers haurien estat només auxiliars, totes aquestes causes feren del proletariat la força principal de la revolució i l'obligaren a pensar en la conquesta del poder.

Els pedants que es creuen marxistes només perquè veuen el món a través del paper en què estan impreses les obres de Marx han pogut citar un munt de textos per a provar que la dominació política del proletariat no "arribava a la seua hora"; la classe obrera de Rússia, la classe viva que, sota la direcció d'un grup organitzat, en funció dels seus interessos entaulà a finals de 1905 un duel amb l'absolutisme, mentre que el gran capital i els intel·lectuals es limitaven a fer de testimonis, aquest proletariat, per la necessitat del seu desenvolupament revolucionari, s'ha trobat enfrontat amb el problema de la presa del poder. La confrontació del proletariat i exèrcit es feia inevitable, i la solució d'aquest conflicte depenia de la conducta de l'exèrcit i, al seu torn, la conducta de l'exèrcit depenia de la composició dels seus efectius.

El paper polític dels obrers en el país és molt més important del que es podria pensar si només es té en compte el seu nombre. Els esdeveniments ho han provat, s'ha vist en les eleccions de la segona Duma. Els obrers han portat al quarter les qualitats i els avantatges particulars de la seua classe: habilitat tècnica, instrucció relativa i capacitat d'actuar en conjunt.

En tots els moviments revolucionaris de l'exèrcit, el paper principal correspon als soldats qualificats, als artillers, que procedeixen de la ciutat i dels barris obrers. En els motins de la flota, el paper predominant l'han tingut sempre els encarregats de les màquines: els proletaris, inclús quan estaven en minoria en la tripulació. Però entre els reclutats per al servei militar és lògic que hi haja un nombre més gran de camperols. L'exèrcit dóna als mujiks la cohesió que els faltava, i del defecte essencial d'aquesta classe, que és la seua passivitat política, l'exèrcit en fa la seua arma principal. Durant les manifestacions de 1905, el proletariat cometé unes vegades l'error d'ignorar la passivitat dels camperols i altres aprofità el fosc descontent que manifestaven els pobles.

Però, quan la lluita pel poder esdevingué una necessitat real, la solució depengué del mugic armat que formava la massa principal de la infanteria russa. Al desembre de 1905, el proletariat rus fou vençut, però no a conseqüència dels errors que havia comès, sinó per una força molt més real, les baionetes de l'exèrcit camperol.

IV

Aquesta breu anàlisi ens evita haver de detenir-nos en els diferents punts de la requisitòria de Txerevanin el qual, a part d'assenyalar "errors de tàctica", passa sense veure el proletariat en si mateix, en les seues relacions socials i en el seu creixement revolucionari. Si rebutja la idea, d'altra banda indiscutible, que els obrers es llençaren al carrer el 9 de gener, no per a presentar súpliques a l'autoritat, sinó per a presentar les seues reivindicacions, és perquè no veu el vertader sentit d'aquella manifestació. Encara que pare tanta atenció en subratllar el paper dels intel·lectuals en la vaga d'octubre, no arriba a ocultar el fet que el proletariat, per la seua acció revolucionària, arrossegà darrere d'ell els demòcrates d'esquerra, als que transformà en destacament auxiliar provisional de la revolució i als que imposà un mètode de lluita purament revolucionari (la vaga general), subordinant-los a una organització purament proletària, el Soviet de Diputats Obrers.

Segons Txerevanin, després del manifest, el proletariat hauria d'haver concentrat tots els seus esforços en les eleccions per a la Duma. Però oblida que, llavors, aqueixes eleccions eren força problemàtiques i que res ni ningú garantia la seua realització.

Si a l'octubre tinguérem un manifest, també hi hagué pogroms en tota Rússia, i ningú hauria assegurat que tindríem efectivament una Duma i no un nou pogrom. Sota aqueixes condicions, ¿què podia fer el proletariat que, amb la seua ofensiva, havia trencat els vells discs del poder policíac? Exactament allò que feu. El proletariat, naturalment, conquistava noves posicions i tractava

d'atrinxerar-s'hi: destruïa la censura i creava una premsa revolucionària, imposava la llibertat de reunió, protegia la població contra els bergants, en uniforme o no, constituïa sindicats de combat, s'agrupava entorn dels representants de la seua classe, establia l'enllaç amb els camperols i amb l'exèrcit revolucionari. Mentre els liberals continuaven dient que l'exèrcit havia de quedar "al marge de tota política", la socialdemocràcia continuava incansablement la seua propaganda en els quaters. Tenia o no raó en actuar així?

Mentre que el congrés dels zemstvos, al novembre, s'inclinava a la dreta en rebre notícies de la revolta de Sebastòpol, i únicament es tranquil·litza quan sabé que havia estat aixafada, el soviets dirigia als rebels la seua adhesió i entusiasme. Tampoc tenia raó? On cal cercar camí més segur per a la victòria: ¿en allò que feien els liberals dels zemstvos o en la unió del proletariat amb l'exèrcit?

Està clar que el programa de confiscació de les terres que desenvolupaven els obrers empenyava els propietaris a la dreta; en canvi, els camperols s'inclinaven vers l'esquerra. I, lògicament també, la lluita econòmica continuava, arrossegant els capitalistes al "camp de l'ordre"; no obstant, fins i tot els obrers més ignorants intervenien en la lluita política.

Tampoc hi ha cap dubte que la propaganda en l'exèrcit precipità l'inevitable conflicte amb el govern, però quina altra cosa es podia fer? ¿Deixaríem a mans de Trepov els soldats que, durant la lluna de mel de les llibertats, havien secundat els autors dels pogroms i afusellat les milícies obreres? Txerevanin sap molt bé que no es pogué fer més que allò que es feu.

"Aquesta tàctica falla en la base" (diu, com a conclusió) i afegeix: "Admetem que haja estat inevitable i que no hi havia una altra tàctica possible en aquell moment. Açò no canvia en res la conclusió objectivament formulada, és a dir, que la tàctica de la socialdemocràcia ha fallat en la seua base" (p. 92). Txerevanin construeix la seua tàctica de la mateixa manera que Spinoza construïa la seua ètica, pel mètode geomètric. Admet, a més, que la realitat no permeté aplicar els procediments que ell preconitza, cosa que explica sens dubte el fet que els que pensaven com ell no feren absolutament res en la revolució. ¿I què direm d'una tàctica "realista" que "no pot ser aplicada"? Direm com a Luter: "La teologia és quelcom viu i no pot consistir només en raonaments i meditacions sobre allò diví segons les lleis de la raó..."

"Tot art, si es transforma en pura especulació i no pot ser aplicat en la pràctica, demostra així que s'ha perdut, que ja no significa res [*ist verloren und taugt nichts*]."

---

¹ Article publicat a la revista *Neu Zeit* el 1908.

² Peter Maslow: *Die Agrarfrage in Russland*. Pakhitnov: *Lage der arbeitenden Klasse in Russland*. A. Txerevanin: *Das Proletariat und die russische Revolution*, Verlag Dietz (1908).

³ El mateix punt de vista ha estat exposat recentement en un article de F. Dan, en el nº 2 de la *Neu Zeit*. Però les seues conclusions són menys audaces (1908).